

Sygn. akt VI U 2261/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 października 2019 r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący Sędzia Janusz Madej

Protokolant st. sekr. sąd. Dorota Hańc

po rozpoznaniu w dniu 9 października 2019 r. w Bydgoszczy

na posiedzeniu niejawnym

odwołania: E. S.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B.

z dnia 30 kwietnia 2019 r., znak: (...)

w sprawie: E. S.

przeciwko: Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.

o przeliczenie emerytury

zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że zobowiązuje Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. do ponownego ustalenia wysokości emerytury ubezpieczonej E. S. z pominięciem art. 25 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 1270).

Sędzia Janusz Madej

VI U 2261/19

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 30 kwietnia 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. - w związku ze skargą E. S. z dnia 23 kwietnia 2019 r. o wznowienie postępowania - odmówił uchylenia decyzji z dnia 22 kwietnia 2013r. (znak: (...)) i stwierdził jej wydanie z naruszeniem prawa, na podstawie art. 151 § 2 w związku z art. 146 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2018 r., poz. 2096 z późn. zm.). W uzasadnieniu tej decyzji organ rentowy wskazał, że zgodnie z artykułem 146 § 1 K.p.a., uchylenie decyzji z powodu orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, na podstawie którego została wydana decyzja, nie może nastąpić, jeżeli od dnia doręczenia decyzji upłynęło 5 lat. W takim przypadku, zgodnie z art. 151 § 2 k.p.a., organ wskazuje okoliczności, z powodu których nie uchylił tej decyzji. Organ rentowy w związku z powyższym stwierdził, że od dnia doręczenia zaskarżonej decyzji z dnia 22 kwietnia 2013 r. (znak (...)) upłynęło 5 lat, nie jest więc możliwe jej uchylenie. Wobec powyższego, Zakład odmówił uchylenia zaskarżonej decyzji i stwierdził jej wydanie z naruszeniem prawa.

Odwołanie od powyższej decyzji wniosła ubezpieczona E. S., która nie zgodziła się z tą decyzją, domagając się uchYLENIA decyzji z dnia 22 kwietnia 2013 r. i przeliczenia swojej emerytury, bez pomniejszenia o kwoty wcześniej pobranych emerytur.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania, powołując argumentację przedstawioną uprzednio w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy ustalił i rozważył, co następuje:

Ubezpieczona E. S. (urodz. (...)) uprawniona była od dnia 1 kwietnia 2008 r. do emerytury, przyznanej jej decyzją ZUS Oddziału w B. z dnia 8 kwietnia 2008 r., na podstawie art. 46 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1270 ze zm., określanej w dalszych rozważaniach jako ustawa emerytalna).

W dniu 18 marca 2013 r. ubezpieczona złożyła wniosek o przyznanie jej emerytury na podstawie art. 24 ustawy emerytalnej. Decyzją z dnia 22 kwietnia 2013 r. ZUS Oddział w B. przyznał ubezpieczonej emeryturę od dnia (...) r., t.j. od osiągnięcia wieku emerytalnego. Podstawa obliczenia tej emerytury została pomniejszona o kwoty pobranych przez nią wcześniej emerytur, zgodnie z art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej.

(okoliczności niesporne; decyzje z dnia 08.04.2009 r. oraz z dnia 22.04.2013r. – k.10 oraz k.23 akt emerytalnych).

Wyrokiem z dnia 6 marca 2019 r. (sygn. akt P 20/16) Trybunał Konstytucyjny orzekł, iż art. 25 ustępn 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1270 oraz z 2019 r., poz. 39), w brzmieniu obowiązującym do 30 września 2017 r., w zakresie, w jakim dotyczy urodzonych w 1953 r. kobiet, które przed 1 stycznia 2013 r. nabyły prawo do emerytury na podstawie art. 46 tej ustawy, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Powołując się na powyższy wyrok Trybunału Konstytucyjnego, ubezpieczona w dniu 23 kwietnia 2019 r. na podstawie artykułu 145a K.p.a. złożyła w ZUS Oddziale w B. wniosek o uchylenie decyzji o przyznaniu emerytury i jej obliczeniu z uwzględnieniem art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Ubezpieczona wnosila także o wydanie nowej decyzji, w której emerytura zostanie obliczona bez zastosowania ww. przepisu.

(wniosek k. 12 akt emerytalnych)

Postanowieniem z dnia 30 kwietnia 2019 r. ZUS Oddział w B. - na podstawie artykułów 145a oraz 149 § 1 K.p.a. - wznowił postępowanie w sprawie zakończonej decyzją ostateczną z dnia 22 kwietnia 2013 r., a następnie wydał zaskarżoną odwołaniem ubezpieczonej decyzję z dnia 30 kwietnia 2019 r.

Oceniając zgodność z prawem tej decyzji Sąd Okręgowy wskazuje w pierwszej kolejności, iż Zakład Ubezpieczeń Społecznych - jako państwowa jednostka organizacyjna uprawniona do wydawania decyzji w indywidualnych sprawach dotyczących m.in. ustalania uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych i ich wymiaru (art. 66 ust. 1, w zw. z art. 83 ust. 1 pkt 4 i pkt 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych – t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 300 ze zm.) - powinien działać zgodnie z zasadami legalności, praworządności oraz zasadą wyważania interesu społecznego i słusznego interesu obywateli, wskazywanymi w art. 6 i 7 K.p.a. Przepisy te nakazują organom administracji podejmowanie wszelkich kroków, niezbędnych do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego sprawy (zasada prawdy obiektywnej). Przypomnieć także należy przepis art. 8 § 1 K.p.a., zgodnie z którym organy administracji publicznej prowadzą postępowanie w sposób budzący zaufanie jego uczestników do władzy publicznej, kierując się zasadami proporcjonalności, bezstronności i równego traktowania.

W postępowaniu sądowym wszczętym w wyniku wniesienia przez ubezpieczonego odwołania od decyzji organu rentowego, wydanej w indywidualnej sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych, sąd ubezpieczeń społecznych nie może - co do zasady - kontrolować przestrzegania przez organ rentowy przepisów Kodeksu postępowania

administracyjnego albowiem sprawa taka jest sprawą cywilną, podlegającą rozstrzygnięciu merytorycznemu według przepisów prawa materialnego właściwych dla zgłoszonego w odwołaniu i we wniosku roszczenia. W wyroku z dnia 18 grudnia 2018r. (III UK 433/17) Sąd Najwyższy wskazał, iż przedmiotem rozpoznania w sprawie z odwołania od decyzji organu rentowego zasadniczo nie jest zgodność z prawem decyzji organu rentowego, lecz prawo, roszczenie lub obowiązek skarżącego, o którym organ rentowy rozstrzygnął w zaskarżonej decyzji. Kompetencje sądu powszechnego w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nie mają charakteru kompetencji ściśle kontrolnych, w których zasadniczym lub wyłącznym kryterium oceny jest zgodność z prawem decyzji organu rentowego, co jest zasadą kontroli decyzji administracyjnych wykonywanej przez sądy administracyjne, lecz mają one charakter merytoryczny, nakierowany na rozstrzygnięcie o prawach, obowiązkach lub roszczeniach adresata decyzji.

Zgłoszone przez ubezpieczoną w odwołaniu oraz w poprzedzającym to odwołanie wniosku z dnia 23 kwietnia 2019 r. żądanie nie ograniczało się do wznowienia postępowania administracyjnego na podstawie art. 145a § 1 i § 2 K.p.a., lecz obejmowało również żądanie ponownego ustalenia wysokości emerytury, z pominięciem niekonstytucyjnego w stosunku do ubezpieczonej przepisu art. 25 ustęp 1b ustawy emerytalnej, w brzmieniu obowiązującym do 30 września 2017 r.

W uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 10 czerwca 2011 r. (III UZP 1/11, LEX nr 842889), wydanej w sprawie o zbliżonym stanie faktycznym do stanu faktycznego niniejszej sprawy (w obu tych sprawach wystąpił wspólny element stanów faktycznych - wydane zostały wyroki Trybunału Konstytucyjnego, uznające konkretne unormowania za niezgodnie z Konstytucją), Sąd Najwyższy wskazał, że ponowne ustalenie prawa do świadczeń lub ich wysokości w trybie art. 114 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie wymaga wydania przez organ rentowy postanowienia o wznowieniu postępowania na podstawie art. 149 § 1 K.p.a., wymaga natomiast zawiadomienia stron o wszczęciu postępowania na podstawie art. 61 § 4 K.p.a. w zw. z art. 124 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy wskazał, iż „ustawodawca w art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wyposażył organ rentowy w uprawnienia do ponownego ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości - na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawnione okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość. Ustawodawca nie używa w omawianym przepisie terminu „wznowienie postępowania”, chociaż wskazane podstawy ponownego ustalenia prawa do świadczeń (inaczej decyzji ostatecznej, w rozumieniu k.p.a.) odpowiadają przyczynie wznowienia postępowania administracyjnego z artykułu 145 § 1 punkt 5 K.p.a. Uregulowanie z art. 114 zbliżone jest do rozwiązań przyjętych w przepisach art. 83a ust. 1 i 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych..., z tym, że przepis ten w ust. 2 wyraźnie przewiduje, że decyzje Zakładu, od których nie zostało wniesione odwołanie do właściwego sądu, mogą być z urzędu przez Zakład uchylone, zmienione lub unieważnione na zasadach określonych w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego. Mimo takiego uregulowania, Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 23 marca 2011 r. I UZP 3/10 (Biuletyn SN 2011 r. nr 3, poz. 25), mającej moc zasady prawnej, przyjął, że od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wydanej na podstawie art. 83a ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w przedmiocie nieważności decyzji przysługuje odwołanie do właściwego sądu pracy i ubezpieczeń społecznych.

Ponadto wydanie lub niewydanie przez organ rentowy na podstawie art. 149 § 1 K.p.a. postanowienia o wznowieniu postępowania dotyczącego ponownego ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości w oparciu o art. 114 ust. 1 ... ustawy o emeryturach i rentach z FUS (podobnie w oparciu o art. 83a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) jest prawnie indyferentne w postępowaniu sądowym wszczętym przed sądem ubezpieczeń społecznych w wyniku wniesienia odwołania od decyzji organu rentowego wydanej na podstawie art. 114 ust. 1 ... ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że naruszenie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego nie stanowi przesłanki wzruszenia decyzji przez sąd ubezpieczeń społecznych, co oznacza, że przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego nie są przez ten sąd stosowane. Za stanowiskiem, że ponowne ustalenie prawa do świadczeń lub ich wysokości w trybie art. 114 ust. 1... ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie wymaga wydania przez organ rentowy postanowienia o wznowieniu postępowania na podstawie art. 149 § 1

K.p.a., przemawiają też motywy Uchwały Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2005 r., II UZP 15/05 (OSNP 2006 nr 17 – 18, pozycja 176. W uchwale tej, odnośnie do zbliżonego do artykułu 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS rozwiązania w art. 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, przyjęto że „przepisy o ponownym rozpoznaniu (nie o wznowieniu postępowania) stanowią leges speciales w zakresie, w jakim wznowienie postępowania regulowane jest przez Kodeks postępowania administracyjnego. Instytucja ponownego rozpoznania uprawnień, którą w odróżnieniu od „wznowienia postępowania” posługuje się ustawodawca tylko w odniesieniu do postępowania przed organem ubezpieczeń społecznych, i to bez względu na to, czy okoliczności powodujące takie rozpoznanie sprawy wystąpiły przed rozstrzygnięciem sprawy, czy po jej rozstrzygnięciu, została wprowadzona zamiast wznowienia postępowania administracyjnego (por. druk sejmowy nr 700/02). Projektodawca zmian w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych zwrócił uwagę, że stosowanie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego (artykuł 123) w sytuacjach, w których przewidują one podjęcie działań przez organ wyższego stopnia (wznowienie postępowania, uchylenie decyzji, uznanie decyzji za nieważną czy zażalenie na postanowienie), nie jest możliwe przy jednoinstancyjnej organizacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. „ W związku z tym dodane przepisy art. 83a - 83c ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych mają rozstrzygać te wątpliwości w sposób analogiczny, jak to jest przyjęte w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przy uszanowaniu zasady, że każda decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kończąca postępowanie podlega kontroli sądowej, a w sprawach, w których zmiany w decyzjach są zgodne z interesem zainteresowanego, tryb postępowania musi być maksymalnie uproszczony (por. także wyroki Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2004 r. II UK 250/03, niepublikowany; z dnia 13 maja 2004 r. II UK 359/03, OSNP 2004 r. nr 24, poz. 425 i z dnia 25 maja 2004 r. III UK 31/04, OSNP 2005 nr 1, poz. 13)”.

Ten sam kierunek wykładni przedstawiony został także w wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 25 września 2013 r. III AUa 1750/12 (LEX nr 1386109, w którym wskazano, że „ od decyzji emerytalno - rentowej w toku instancji administracyjnej nie przysługuje żaden środek odwoławczy, dlatego te decyzje, w rozumieniu k.p.a., mają charakter ostateczny od daty wydania (art. 16 § 2 k.p.a.). Wznowienie postępowania administracyjnego na podstawie art. 145 k.p.a. dotyczy decyzji „ostatecznych”, jak wyraźnie stanowi ten przepis, dlatego artykuł 145 k.p.a. nigdy nie może być podstawą nadzwyczajnej weryfikacji „prawomocnych” decyzji emerytalno - rentowych. Podstawą wzruszenia takiej prawomocnej decyzji może być tylko art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W art. 145a k.p.a. przewiduje się możliwość wznowienia postępowania, gdy organ orzekł decyzją na podstawie niekonstytucyjnej normy prawnej (uznanej przez Trybunał za niezgodną z Konstytucją). Nie ma takiej wyraźniej podstawy do wzruszenia decyzji emerytalno - rentowej, która uprawomocniła się wskutek niewniesienia od niej odwołania. Jeżeli odwołanie wniesiono i sąd orzekł na podstawie niekonstytucyjnej normy, to sytuacja jest jasna, wznowienie postępowania sądowego przewidziane jest w art. 401 ⁽¹⁾ k.p.c. W orzecznictwie powszechnym przyjmuje się jednolicie, że pod pojęciem „okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji”, o których mowa w art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej, rozumieć należy też niezgodność z Konstytucją danej normy prawnej, która stanowiła podstawę wydania decyzji (patrz też : Renata Babińska „ Wzruszalność prawomocnych decyzji rentowych ” 2007 r.). W trybie art. 114 ust. 1 wyżej wymienionej ustawy istnieje więc możliwość wzruszenia przez organy rentowe (na wniosek lub z urzędu) decyzji wydanych w sprawach emerytalnych i rentowych, także w razie późniejszego uznania niezgodności z Konstytucją danej normy prawnej... Dlatego wniesienie ponownego wniosku, po uprawomocnieniu się decyzji w zwykły sposób powinno uzasadniać badanie pod kątem przesłanek z art. 114 ustawy emerytalnej... W wyniku zastosowania instytucji ponownego ustalania prawa do emerytur i rent następuje nadzwyczajna kontynuacja postępowania w tej samej sprawie. Wzruszalność prawomocnych decyzji uregulowana jest odrębnie w ustawie o emeryturach i rentach z FUS, niż w k.p.a. Wzruszalność na gruncie art. 114 ustawy to szczególnie sposób pozbawienia skutków prawnych prawomocnych decyzji emerytalno - rentowych, niweczący skutki obiektywnie wadliwych decyzji z mocą wsteczną”.

Powołując powyższe obszernie fragmenty uzasadnień wskazanych wyżej orzeczeń Sądu Najwyższego i Sądu Apelacyjnego w Łodzi, Sąd Okręgowy wskazuje, iż w pełni podziela przedstawiony w tych judykatach kierunek wykładni, zgodnie z którym właściwym trybem postępowania, który powinien zastosować pozwany organ rentowy przy rozpoznaniu wniosku ubezpieczonej E. S., jest tryb przewidziany w art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej. Zaznaczyć przy tym należy, iż wniosek ubezpieczonej z dnia 23 kwietnia 2019r., w którym powoływała się ona na wyrok Trybunału

Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r. organ rentowy powinien rozpoznać w takim trybie, który skutecznie usuwa z obrotu prawnego decyzję emerytalną opartą na niekonstytucyjnym wobec powódki przepisie art. 25 ust. 1 b ustawy emerytalnej (w brzmieniu obowiązującym do 30 września 2017 r.). Zaskarżona decyzja oparta została na przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego - w szczególności art. 146 § 1 K.p.a. w związku z art. 151 § 2 K.p.a. i nie doprowadziła do wyżej wskazanego skutku prawnego, co w konsekwencji osłabiało moc wiążącą wyroku Trybunału Konstytucyjnego. Sąd Okręgowy nie może tego rodzaju stanowiska organu rentowego zaakceptować. Dodatkowo podkreślić w tym miejscu należy, iż wniosek ubezpieczonej organ rentowy powinien rozpoznać kompleksowo, także co do żądania wydania nowej decyzji, w której emerytura zostałaby obliczona na nowo, z pominięciem tej regulacji normatywnej, która uznana została wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r., za niezgodną z ustawą zasadniczą, czyli z pominięciem art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej (w brzmieniu obowiązującym do 30 września 2017 r.). W końcowym fragmencie uzasadnienia wyroku Trybunał Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019r. (na który powoływała się skarżąca) wskazano, iż „... prawo sanacji konstytucyjności może być zrealizowane w dwojakim trybie. Postępowania zakończone wydaniem wyroku przez sądy pracy i ubezpieczeń społecznych mogą być wznowione na podstawie art. 401¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964r. Kodeks postępowania cywilnego ... Natomiast osobom, które nie odwołały się od decyzji wydanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych przysługuje wznowienie postępowania na podstawie art. 145a ustawy z dnia 14 czerwca 1960r. Kodeks postępowania administracyjnego... Wznowienie postępowania w tym kontekście oznacza prawo do skorzystania ze środków proceduralnych zmierzających do wydania w zakończonej sprawie nowego rozstrzygnięcia, opartego na stanie prawnym ukształtowanym po wejściu w życie orzeczenia Trybunału (por. wyrok TK z 7 września 2006r., sygn. akt SK 60/05, OTK ZU nr 8/A/2006, poz. 101). Wskazane wyżej przepisy dotyczące wznowienia postępowania nie uwzględniają jednak specyficznej sytuacji związanej z obowiązkiem sanacji konstytucyjności w sprawach dotyczących emerytur kobiet, które przed 1 stycznia 2013r. nabyły prawo do emerytury na podstawie art. 46 ustawy o FUS. Pozostawiają tym samym znaczny margines dowolności organom i sądom w ocenie i rozstrzygnięciu następstw wyroku TK w konkretnych wypadkach”.

Korzystając z powyższego uprawnienia Sąd Okręgowy opiera się przy rozstrzygnięciu niniejszej sprawy na tym kierunku orzecznictwa, który pozwala na jak najszybszą sanację niekonstytucyjnego wobec powódki stanu prawnego, ukształtowanego zakwestionowanym przez Trybunał Konstytucyjny przepisem prawa materialnego (art. 25 ust.1b ustawy emerytalnej). W szczególności wspomnieć w tym miejscu należy również o wyroku Sądu Okręgowego w Łomży z dnia 23 czerwca 2019 r. sygn. akt III U 203/19 (LEX nr 268920), w uzasadnieniu którego stwierdzono m.in., iż „... postępowanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych jest odformalizowane. Również odczytywanie treści decyzji organu rentowego nie powinno odbywać się w sposób formalistyczny. Ważny jest przedmiot rozstrzygnięcia a nie jego brzmienie. Organ rentowy jest autonomiczny w rozpoznawaniu wniosku, tak jak i sąd rozpoznający odwołanie. Zasadniczym celem postępowania sądowego jest jednak merytoryczne rozstrzygnięcie o żądaniach strony co do których powstał spór – tak wyrok SN z 10 maja 1996r. II URN 1/96. Funkcja kontrolna sądu ograniczona jest wyłącznie do materialnoprawnej oceny legalności decyzji, a funkcja rozpoznawcza jest zdeterminowana przedmiotem i zakresem decyzji, choć funkcja ta zawiera w sobie element odrębności i niezależności od wcześniejszego rozstrzygnięcia organu rentowego. Nie budzi zasadniczo wątpliwości, że w sprawie z odwołania od decyzji organu rentowego treść tej decyzji wyznacza przedmiot i zakres rozpoznania sądu, a sąd uwzględniając odwołanie zmienia decyzję i orzeka o istocie sprawy – art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., przy czym przepisy nie określają sposobu zmiany decyzji, z całą pewnością jednak istota sprawy zależy od wniosku ubezpieczonego. W pewnych wypadkach jednak sąd może rozpoznać merytorycznie żądanie wnioskodawcy mimo, że decyzja organu rentowego z tym żądaniem nie koresponduje. W orzecznictwie przyjmuje się, że w przypadku rozminięcia się wniosku ubezpieczonego inicjującego postępowanie i rozstrzygnięcia organu rentowego, decydujące znaczenie należy nadać żądaniu wnioskodawcy – tak wyrok SN z 02.10.2008 I UK 88/08, wyrok SN z 11 grudnia 2013 r. III UK 15/13, wyrok SA w Szczecinie z 3 lipca 2013 r. III AUa 330/13, wyrok SA w Białymstoku z 07.05.2013 r. III AUa 1129/12). Jeśli żądanie ubezpieczonego wadliwie zostanie ocenione przez organ rentowy, to sąd zobowiązany jest rozważyć wszelkie podstawy prawne mogące mieć zastosowanie w stanie faktycznym sprawy, wadliwość oceny żądania przez organ rentowy nie może uniemożliwić ubezpieczonemu dochodzenia swych racji przed sądem – wyrok SN z 28 czerwca 2016 r. I UZ 11/16. Nadto orzecznictwo sądowe dopuszcza możliwość uwzględniania przez sąd okoliczności nie będących przedmiotem decyzji organu rentowego, gdy podstawa faktyczna

wyroku dotyczy okoliczności pewnych (wyrok SN z 4 lipca 2000 II UK 55/00, z dnia 18 kwietnia 2001 r. II UKN 335/00, wyrok z 20 maja 2004 r. II UK 395/03). Wydanie w takiej sytuacji wyroku prowadzi do swoistego skrócenia procedury i eliminuje konieczność dodatkowych działań wnioskodawcy np. złożenia kolejnego wniosku czy też np. odwołania na niewydanie decyzji”.

Sąd Okręgowy w Łomży wskazywał także w cytowanym wyroku, iż „kolejnym argumentem przemawiającym za możliwością orzekania co do istoty sprawy, w sytuacji gdy zaskarżona decyzja w sposób niekompletny rozstrzyga o wniosku ubezpieczonego, jest treść art. 477¹⁴ § 3 k.p.c. Otóż w sytuacji, gdy organ rentowy nie wyda decyzji i odwołanie wniesiono w związku z tym, sąd uwzględniając odwołanie zawsze ma możliwość orzeczenia co do istoty sprawy czyli odnosi się wyłącznie do wniosku ubezpieczonego i żądań w nim zgłoszonych, bo decyzji organu rentowego nie ma. Jasne jest, że przepisy k.p.c. swoją regulacją obejmują oczywiste sytuacje faktyczne czyli: wydanie decyzji przez organ rentowy (prawidłowej lub nieprawidłowej) bądź niewydanie decyzji. Przepisy k.p.c. nie przewidują przypadku gdy decyzja jest wydana, ale nie koresponduje z wnioskiem złożonym w organie rentowym. Należy to traktować jako lukę prawną i przez analogię zastosować regulację i z art. 477¹⁴ § 3 k.p.c. i 477¹⁴ § 2 k.p.c. Wydaje się to być konieczne szczególnie w sytuacji, gdy organ rentowy wydał decyzję opartą wyłącznie o przepisy proceduralne np. k.p.a. i nie rozstrzygnął merytorycznie (pozytywnie czy negatywnie) o żądaniu strony, która przecież zgłosiła takie żądanie (tu: o przeliczenie świadczenia)”.

Przypomnieć w tym miejscu należy, iż przepisy art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przewidują znacznie mniej sformalizowane przesłanki uchylenia lub zmiany decyzji i ponownego ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości, od tych które określone zostały w przepisach k.p.a. wskazanych jako podstawa prawna zaskarżonej w niniejszej sprawie decyzji. Wynika to z unormowania art. 114 ust. 1f, który wyłącza stosowanie ust. 1e między innymi w przypadku, gdy w wyniku uchylenia lub zmiany decyzji z przyczyn wskazanych w art. 114 ust.1 osoba zainteresowana nabędzie prawo do świadczenia lub świadczenie w wyższej wysokości. Nie mają bowiem wówczas zastosowania terminy ustanowione w art. 114 ust. 1e ustawy emerytalnej, po upływie których nie może już nastąpić uchylenie lub zmiana decyzji, o której mowa w ust. 1 art. 114. Konieczność zastosowania w niniejszej sprawie tego przepisu wynika z faktu, iż w ubezpieczeniach społecznych regułą jest kształtowanie sfery prawnej ubezpieczonych i instytucji ubezpieczeniowej z mocy prawa (art.100 ustawy emerytalnej). Zatem zadaniem organu rentowego jest jedynie ustalenie, że zostały spełnione warunki nabycia prawa do świadczenia i jego wysokości, a następnie ich konkretyzacja w formie decyzji. Jak trafnie zwrócił uwagę Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 17 sierpnia 2016 r. I UK 335/15 skoro decyzje organu rentowego sprowadzają się – zasadniczo – do deklaratywnego potwierdzenia uprawnień przysługujących ubezpieczonym z mocy prawa, to przepisy odnoszące się do trwałości i wzruszalności decyzji organu rentowego nie mogą być interpretowane i stosowane w taki sposób, który prowadziłby do trwałego pozbawienia osób ubezpieczonych uprawnień przysługujących im ex lege.

W uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2016 r. II UK 416/15 (LEX nr 2186572) wskazano, iż „deklaratywny charakter decyzji organu rentowego potwierdzających przysługiwanie ubezpieczonemu prawa do określonego świadczenia rzutuje szczególnie na ograniczenie ostateczności decyzji organu rentowego odmawiających prawa do świadczenia, ponieważ stabilność negatywnego rozstrzygnięcia o prawach jednostki nie jest w tym przypadku wartością, która mogłaby przeważać nad rzeczywistą realizacją konstytucyjnego i ustawowego prawa do zabezpieczenia społecznego. W tym kierunku zmierza wykładnia i praktyka Sądu Najwyższego dotycząca art. 114 ustawy emerytalnej. Traktuje ona ten przepis jako podstawę prawną dla weryfikacji i wzruszalności decyzji organów rentowych, w których zawarto ustalenia pozostające w obiektywnej sprzeczności z ukształtowanym ex lege stanem uprawnień emerytalno - rentowych zainteresowanych (wyroki Sądu Najwyższego z 25 lutego 2008 r., I UK 249/07 – OSNP 2009 nr 11-12, poz. 152; z 22 lutego 2010 r., I UK 247/09; z 9 grudnia 2015 r., I UK 533/14 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2011 r., I BU 4/11)”.

W kontekście powyższych argumentów natury prawnej – podzielanych in extenso przez Sąd rozstrzygający niniejszą sprawę – zaskarżona decyzja podlegała zmianie, gdyż z jednej strony petryfikowała stan prawny ukształtowany na podstawie niekonstytucyjnego przepisu poprzez oparcie zaskarżonego rozstrzygnięcia wyłącznie na przepisach

k.p.a., a z drugiej strony decyzja ta ignorowała żądanie ubezpieczonej zgłoszone w treści wniosku wszczynającego postępowanie, o ponowne ustalenie wysokości emerytury z pominięciem art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej.

Z powyższych motywów Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie art. 477¹⁴ § 2 i § 3 k.p.c. w związku z art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz.1270 ze zm.). Wydając niniejszy wyrok Sąd uznał, iż zostały zachowane warunki umożliwiające merytoryczne rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym, określone w art. 148¹ § 1 i § 3 k.p.c. W szczególności strony w swoich pierwszych pismach procesowych nie złożyły wniosku o przeprowadzenie rozprawy, a całokształt przytoczonych przez nie twierdzeń wskazywał, iż przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne.